τικά τὰ μάτια του. «Ἔτσι—γράφει ὁ Ψελλός—ὁ δεσμὸς τῆς αὐτοκρατείρας ἦταν ὁλοφάνερος πειά καὶ φαινόταν σὰν νομιμοποιημένος!»

Ὡστόσο, μολονότι δὲν ἔδειχνε τίποτε, μολονότι ἔκανε πὼς δὲν ἀντιλαμβάνεται τίποτε, ὁ Ρωμανὸς ὑπέφερε βαθειά, βαθύτατα... Ὄχι βέβαια γιατὶ ἀγαποῦσε τὴν Ζωή, τὴν ὁποία διὰ τῆς βίας τοῦ τὴν εἶχαν δώσει, χωρίζοντάς τον ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη του σύζυγο, ἀλλὰ γιατὶ ἡ προσβολή, ἡ ἀτιμία αὐτὴ τὸν ἐπείραζε στὴν καρδιά.

Σιγὰ-σιγὰ ἔπαψε νὰ τρώη, ἔχασε τὸν ὕπνο του. Ἐπάσης ὁ χαρακτῆρας του εἶχε μεταβληθῆ ριζικά. Εἶχε γίνει ἀτύτομος, θυμώδης, δυσάρεστος. Τὸ γέλιο δὲν ἄνθιζε πειὰ στὸ στόμα του, δυσπιστοῦσε πρὸς ὅλον τὸν κόσμο καὶ θύμωνε μὲ τὸ παραμικρό. Ἔτσι ἔσβυνε ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα...

Ὡστόσο ἐξακολουθοῦσε νὰ ἐκτελῆ μὲ ἐξωρετικὴ εὐσυνειδησία τὰ καθήκοντά του ὡς αὐτοκράτορος, ἀλλὰ κάτω ἀπὸ τὰ λαμπρὰ βασιλικά του ροῦχα κρυβόταν ἕνας ἄνθρωπος περισσότερο νεκρός, παρὰ ζωντανός...

Τὸ πρόσωπό του εἶχε ἀφανιστῆ ἀπὸ τὶς ρυτίδες, τὸ χρῶμα του εἶχε γίνει κίτρινο σὰν τὸ χῶμα καὶ ἀνάσαινε διαρκῶς σὰν λαχανιασμένος. Τὰ μαλλιά του ἔπεφταν τοῦφες-τοῦφες...

Ἡ κατάστασις αὐτὴ ὠφείλετο βέβαια καὶ στὴ θλίψη του, ἀλλὰ πρὸ πάντων σ' ἕνα δηλητήριο, τὸ ὁποῖο ἡ Ζωὴ κ' ὁ Μιχαὴλ ἔδιναν στὸν τόσο ἐλάχιστα ἐνοχλητικὸ αὐτὸν αὐτοκράτορα γιὰ νὰ τὸν ξεφορτωθοῦν.

Μὰ ὁ θάνατος δὲν ἐρχότανε τόσο γρήγορα ὅσο τὸν ἤθελε ἡ ἐρωτευμένη αὐτοκράτειρα... Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ ἐπισπεύση τὰ πράγματα...

Τὴ Μεγάλη Παρασκευὴ λοιπὸν τὸ πρωΐ, ἐνῶ ὁ ἀτυχὴς Ρωμανὸς ἔκανε τὸ λουτρό του, τὴ στιγμὴ πού, κατὰ τὴ συνήθειά του, βύθισε τὸ κεφάλι του στὸ νερὸ τῆς μικρῆς δεξαμενῆς, μερικοὶ ὑπηρέτες, βαλμένοι ἀπὸ τὴν Ζωή, δὲν τὸν ἄφησαν νὰ τὸ σηκώση καὶ τὸν ἄφησαν ἐπὶ πολὺ ὥρα σ' αὐτὴ τὴ θέσι.

Ὅταν, τέλος, τὸν ἀνέσυραν, ἦταν λιπωθυμισμένος. Εἶχε πάθει ἀσφυξία καὶ ἀνέπνεε μὲ μεγάλη δυσκολία.

Ὅταν τὸν μετέφεραν στὸ κρεββάτι του, δὲν μποροῦσε πειὰ νὰ μιλήση. Προοπάθησε ὅμως μὲ σημεῖα νὰ ἐκφράση τὶς τελευταῖες του θελήσεις. Βλέποντας ὅμως ὅτι δὲν τὸ κατώρθωνε, ἔκλεισε τὰ μάτια του θλιβερὰ καί, ἀφοῦ ἀναστέναξε δυὸ-τρεῖς φορές, ξεψύχησε...

Ἡ Ζωή, στὴν τραγικὴ ἐκείνη ὥρα, δὲν ἐφρόντισε κἂν νὰ κρύψη τὰ αἰσθήματά της. Ἔτρεξε βέβαια, μόλις τῆς ἀγέφεραν τὸ γεγονός, στὸν αὐτοκρατορικὸ θάλαμο, ἀλλὰ τὸ ἔκανε αὐτὸ γιὰ νὰ πειστῆ καὶ μὲ τὰ μάτια της ὅτι πράγματι ὁ αὐτοκράτωρ θὰ πέθαινε σὲ λίγο. Ἅμα βεβαιώθηκε γι' αὐτό, ἔφυγε πάλι, κρίνοντας ἀνωφελὲς νὰ παρασταθῆ στὶς τελευταῖες του στιγμές.

Εἶχε, βλέπετε, ἄλλες, πιὸ ἐπείγουσες, φροντίδες..

Στὸ προσεχὲς θὰ διηγηθοῦμε πὼς ἡ Ζωὴ ἀνέβασε στὸ θρόνο τοῦ Βυζαντίου τὸν φίλο της Μιχαὴλ καὶ τὰ δραματικὰ γεγονότα ποὺ ἐπακολούθησαν.

ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΜΑΣ

ΣΕΡΒΙΚΕΣ ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

Οἱ Σέρβοι ἔχουν μερικὲς προλήψεις ἀνάλογες μ' ἐκεῖνες ποὺ διατηροῦνται καὶ στοὺς δικούς μας χωρικούς. Μεταξὺ τῶν ἄλλων συνηθίζουν νὰ μαντεύουν τὸ μέλλον κ' αὐτοὶ ἀπὸ τὴν πλάτη τοῦ ἀρνιοῦ. Ἂν ἡ πλάτη εἶνε καθαρή, πιστεύουν ὅτι θἄχουν εἰρήνη, ἂν εἶνε σκοτεινή, περμένουν πόλεμο. Στὸ ἐπάνω μέρος τοῦ ὀστοῦ τῆς πλάτης ὑπάρχουν μερικὰ στίγματα, τὰ ὁποῖα ἀναλόγως τοῦ μεγέθους καὶ τῆς θέσεώς των, σημαίνουν γέννησι ἢ θάνατο, χαρὰ ἢ λύπη.

Ἡ ἀνύπαντρες Σερβίδες, ποὺ θέλουν νὰ μάθουν ποιὸν ἄντρα θὰ πάρουν, μεταχειρίζονται τὸ ἑξῆς μέσον, τὸ ὁποῖο θεωροῦν ἀλάνθαστο. Βάζουν κατὰ μέρος τὰ πρῶτα καὶ τὰ τελευταῖα ψίχουλα τοῦ φαγητοῦ των, τὰ δένουν σ' ἕνα πανὶ μ' ἕνα κομμάτι ξύλο κ' ὅταν πᾶν νὰ κοιμηθοῦν, τὰ βάζουν κάτω ἀπ' τὸ προσκέφαλό τους. Τὴ νύχτα θὰ τοὺς φανερωθῆ στὸν ὕπνο τους, μέσα σὲ μιὰ ἑβδομάδα, ὁ ἄντρας ποὺ θὰ πάρουν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ μέλλων νυμφίος μπορεῖ νἄναι μακρυὰ καὶ νὰ ταξειδεύη, τὸ μαγικὸ ξύλο εἶνε ἐκεῖνο ποὺ θὰ τὸν βοηθήση ἀπὸ τοὺς κινδύνους καὶ θὰ τὸν φέρη γρήγορα κοντὰ στὴν ἀγαπημένη του.

ΚΡΗΤΙΚΕΣ ΜΑΝΤΙΝΑΔΕΣ

Τὸπαθα ἐγὼ γιὰ λόγου σου, ἄλλος νὰ μὴν τὸ πάθη
μήτε καράβι στὸ γιαλό, μήτε πουλὶ στὰ δάση.

Ἤλιε μου καὶ φεγγάρι μου καὶ κοσμογυριστή μου,
νὰ σ' ἐρωτήσω νὰ μοῦ πῆς μὴν εἶδες τὸ πουλί μου;

Ἀρνὶ 'φαγες κ' ἀρνήθης με, ρίφι καὶ ξέ- (χασές με,
πετράδι ἔρριξες πίσω σου κ' ἀπολησμόνη- (σές με.

Ἀστροπελέκι καὶ φωτιὰ στῆς χήρας τὴν πο- (διά της,
ὅλη νὰ τρέξουν στὴ φωτιὰ κ' ἐγὼ στὴν (κοπελλιά της.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΟΠΟΙΪΑ ΤΟΥ 1913

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ὁ φόβος τῆς χολέρας. Οἱ ἡρωϊκοὶ φαντάροι ἔντρεμοι. Ὁ μισοπεθαμένος. Πῶς τὸν ἔθαψαν ζωντανό!... Ποιεὺς χτυποῦν ἡ σφαῖρες. Οἱ δειλοὶ καὶ οἱ παλληκαράδες. Ἡ ὀβίδα ποὺ δικαιολόγησε τὴν πρόληψι. Τὰ κουδούνια. Γιατὶ τὰ φύλαγαν οἱ Βούλγαροι. Ὁ ἀτρέμητος Μανωλίδης. «Ἔμπρός γιὰ τὴ Σόφια!...» Ὁ Βελισσαρίου κ' οἱ φοβιτσιαρηδές, κλπ.

Οἱ γενναῖοι στρατιῶται μας, οἱ ὁποῖοι εἶχαν λάβει μέρος στὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸ πόλεμο, δὲν ἐφοβόνταν καθόλου τὶς σφαῖρες τοῦ ἐχθροῦ, μὰ εἶχαν τρομοκρατηθῆ ἀπὸ τὴ χολέρα. Ἡ ἀπαισία αὐτὴ ἀρρώστεια τοὺς προσέβαλλε στὸ δρόμο καὶ τοὺς ἔρριχνε κάτω στὴ στιγμή.

—Ὁ μεγαλείτερος φόβος μας, ἔλεγε ἀργότερα κάποιος σκαπανεύς, ἦταν μήπως θάψουμε κατὰ λάθος κανέναν ζωντανό. Ποτὲ μου δὲν θὰ λησμονήσω ἐκεῖνο ποὺ εἶδα μιὰ μέρα μὲ τὰ μάτια μου. Εἶχε πεθάνει κάποιος ἀπὸ χολέρα κι' ἀνοίξαμε ἕνα λάκκο νὰ τὸν θάψουμε. Ἐκεῖ ποὺ τὸν ἐσκεπάζαμε ὅμως μὲ χῶμα εἴδαμε τὸ ἕνα χέρι του νὰ κοινιέται. Φωνάξαμε τὸ γιατρὸ νὰ τὸν ἐξετάση κ' ἐκεῖνος μᾶς εἶπε πὼς εἶχε πεθάνει. Ἐνῶ ἑτοιμαζόμαστε νὰ τὸν ξαναθάψουμε, ἀντιληφθήκαμε πὼς ἐκουνοῦσε χέρι καὶ πόδι μαζύ. Τὸν ἀφήσαμε ἄταφον καμμιὰ ὥρα ἀκόμα καὶ σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα ἐβλέπαμε μερικὲς ἐλαφρὲς κινήσεις του. Ἔπειτα ὅμως ἐλάβαμε τὴ διαταγὴ νὰ προχωρήσουμε. Κάμαμε τότε τὸ σταυρό μας, κλείσαμε τὰ μάτια μας καὶ τὸν πετάξαμε γρήγορα-γρήγορα μέσα στὸ λάκκο!...

***

Μεταξὺ τῶν πολεμιστῶν ὑπάρχει ἡ πρόληψις ὅτι ἡ σφαῖρες κυνηγοῦν τοὺς δειλοὺς κι' ὅτι γλυστροῦν γύρω ἀπὸ τοὺς γενναίους. Διηγοῦνται σχετικῶς ὅτι κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸ πόλεμο, ἐνῶ προχωροῦσε κάποιο τάγμα δικό μας πρὸς τὴν Κρέσνα, ἐδέχθηκε ἔξαφνα βροχὴ ἀπὸ Βουλγαρικὲς ὀβίδες! Οἱ ἀξιωματικοί μας διέκριναν τότε ἕνα μέρος ἀτρόσβλητο ἀπ' τὶς ὀβίδες καὶ διέταξαν τοὺς ἄνδρες νὰ προχωρήσουν γρήγορα πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Οἱ στρατιῶται ὑπήκουσαν χωρὶς διοταγμὸ στὴ διαταγὴ κι' περιφρονῶντας τὸν κίνδυνο ἔφτασαν σῶοι μέχρι τῆς πτυχῆς ἐκείνης τοῦ ἐδάφους, ἡ ὁποία τοὺς προεφύλασσε θαυμάσια. Δυὸ-τρεῖς ὅμως ὀδηγοὶ βουβαλιῶν φοβήθηκαν καὶ ἀντὶ νὰ ἀκολουθήσουν τοὺς συντρόφους των, γύρισαν πίσω. Ἀλλὰ σὲ λίγο τοὺς βρῆκε μιὰ ὀβίδα καὶ τοὺς ἄφησε ὅλους νεκρούς!...

***

Ὕστερα ἀπὸ κάθε μάχη μὲ τοὺς Βουλγάρους, ἡ ὁποία συνήθως εἶχε ὡς συνέπεια τὴν ὑποχώρησι τῶν ἐχθρῶν, οἱ δικοί μας, μεταξὺ τῶν ἄλλων, εὕρισκαν στὸ πεδίο τῆς μάχης καὶ ἄπειρα κουδούνια.

—Καὶ ξέρετε γιατὶ τὰ φύλαγαν αὐτὰ οἱ Βούλγαροι; ἔλεγε ἀργότερα κάποιος Ἕλλην τραυματίας. Τὰ εἶχαν γιὰ νὰ μᾶς τὰ περάσουν στὸ λαμό, ὅταν θὰ μᾶς ἔπιανα αἰχμαλώτους. Ἔτσι τοὺς ἐδασκάλευαν οἱ βαθμοφόροι τους. Αὐτὸ μᾶς τὸ ἐβεβαίωσε κάποιος Βούλγαρος αἰχμάλωτος ποὺ εἶχε ἐπάνω του τρία κουδούνια, μὲ τὴν ἰδέα πὼς θὰ τοὔπεφταν στὸ μερδικό του, τὸ λιγώτερο... τρεῖς Ἕλληνες!...

Ἀλλά, ὅπως βλέπετε, πῆγαν γιὰ μαλλὶ καὶ βγῆκαν κουρεμένοι...

***

Μιὰ ἀπὸ τὶς ἡρωϊκότερες φυσιογνωμίες τοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου ἦταν καὶ ὁ λοχαγὸς Μανωλίδης, ὁ ὁποῖος μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Βελισσαρίου ἀνέλαβε τὴ διοίκησι τοῦ θρυλικοῦ τάγματός του. Σὲ κάποια μάχη πολεμοῦσε ὅπως πάντα μπροστά, στὴν πρώτη γραμμή, ἀψηφώντας τὶς ἐχθρικὲς σφαῖρες ποὺ σφύριζαν γύρω του.

—Δὲν κάνεις καλά, λοχαγέ, νὰ ἐκτίθεσαι τόσο πολύ, τοῦ φωνάζει κάποιος στρατιώτης. Δὲν συλλογίζεσαι τὴ γυναίκα σου καὶ τὰ παιδιά σου;

Τότε ὁ Μανωλίδης γυρίζει πίσω ἀγριεμένος καὶ τοῦ ἀπαντᾶ μὲ ἀγέρωχο ἴφος:

—Τί λές, βρέ; Ἐμεῖς δὲν ἔχουμε φαμίλιες... Ἐμεῖς εἴμαστε γεννήματα τῆς φωτιᾶς καὶ κυνηγοῦμε τοὺς Βουλγάρους... Ἐμπρός λοιπὸν γιὰ τὴ Σόφια!...

***

Ὁ ἡρωϊκὸς ταγματάρχης Βελισσαρίου ὅταν ἀντελαμβάνετο κανένα εὔζωνο δειλό, τὸν ἔπαιρνε παράμερα καὶ τὸν διάταζε ν' ἀρχίση νὰ ρίχνη μὲ τὸ τουφέκι του. Κατόπιν τὸν χτυποῦσε φιλικὰ στὸν ὦμο καὶ τοῦλεγε:

—Βλέπεις λοιπὸν ποὺ δὲν ἔπαθες τίποτα;... Παιχνιδάκι εἶνε, καημένε... Ἄιντε, τράβα τώρα μπροστὰ μὲ τοὺς ἄλλους...